ГОДИНА XXI. На Цетињу, у суботу 7 марта 1892. БРОЈ 10.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ на годину 6 ф., на по године 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шаљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузму из петита, 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме попушта се.

ЦЕТИЊЕ, 6 марта.

Ушљед крвавог сукоба на Тари, о ком је у посљедњем броју вашег листа била ријеч, Висока Отоманска Порта и наша Књажевска Влада, заузимајући се брижливо, да успоставе ред и мирне односе између пограничног становништва с једне и с друге стране, споразумјеле су се, да изашљу на лице мјеста своје повјеренике, да ствар разведе и да предузму све мјере, што захтјева њихово узајамно пријатељство.

На ту сврху Висока Порта од своје стране одредила је Валију косовскога, а књажевска Влада војеног министра, г. војводу Илију Пламенца. Валија косовски већ је опомадне кренуо из Скопља, а Војвода Пламенац са Цетиња са г. бригадијером Јовом Мартиновићем, да се састану, и да заједнички отпочну повјерени им рад.

Ми смо унапријед увјерени, да ће добар успјех крунисати њихово заузимање, јер упуства добивена и с једне и с друге стране пропутичу из најбоље воље, да се стане на пут даљем пролијевању крви између закрвљенијех пограничара на ријеци Тари.

СЕДМИЧНИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 6 марта.

Ситуација у Грчкој још се није разбистрила. Још се прави узрок смјелог корака Краља Ђорђа не може чисто докучити. Грчки устав даје Краљу власт, да распусти од своје воље министарство, али у крајњијем случајевима. А Грчка није на рубу пропасти финансијалне, да Краљ то прво може употребити. С друге стране овако се оправдава краљев поступак: Краљ је предвидно финансијалну кризу и савјетовао је Делијаниса, де се лати радикалнијех мјера, да уклони ту опасност и да сачува кредит и част државе. Делијанис је Краљу обећао, да ће подниљели камари предлоге, који ће успоставити равновјесије у државном буџету. Међутијем је оклијевао. И Краљ се увјерио, да министар предсједник нема одважности довољне, да се лати мјера, што је ситуација захтјевала, те је употребио власт, што му устав даје.

Међутијем прашка „Политик“ у једном свом уводном члану друкчије тумачи ту одлуку краљеву. У новинарству промаља интрига инглешке дипломације, као главни узрок Краљеве одлуке. Говори се о неком споразуму инглешко-грчком, по ком би Инглешка уступила Грчкој Ципар, цијеном једне грчко инглешке поморске конвенције. „Политик“ се томе инглешком послу не би чудила. Позната је ствар, да је Делијанис прекинуо ону спољашњу грчку политику, која је Грчку држала под инглешкијем упливом. Инглешка политика владајуће консервативне владе трудила се, да грчку краљевину задржава од заједнице са словенскијем балканскијем државицама; а Делијанис је на против развио заставу те заједнице, прогласивши да будућност грчког народа лежи у најтјешњему савезу са историчкијем друговима у заједничком страдању. Овај програм Делијаниса нашао је одзива у цијелој држави, а његова побједа сматрала се не као партајска, него као народна побједа. Отуда прашки лист закључује, да је Краља Ђорђа морао нагнати на тако опасан корак какав изванредни узрок; те пита, што се ближе може узети, него да је неуморном упливу инглешке политике пошло за руком, да заузме свој изгубљени положај у Атини? Али не вјерује, да ће Ципар моћи намамити Грке у пређашњу мрежу инглешкијех обмана.

Делијанисова влада јако је узнемиривала и тројни савез. Скоро је био наименован један од Књажева Кантакузена за руског војничког аташеа у Атини, што је било јако узнемирило органе тројног савеза, јер се томе наименовању приписивала сврха, која је прелазила границе дјелокруга једног војничког аташеа. И сад су се тек умирили на глас, да је Књаз Кантакузен на то мјесто дошао само ради побољшања поремећеног здравља у благом поднебију.

То исповјерење тројног савеза према Делијанису имало је пак свој врхунац постиђи, пошто се руска ескадра у леванту здружила са француском. И није немогуће, да су спољашњи упливи потакнули Краља грчкога, да се одважи на тако риједак у уставном животу корак.

У њемачком парламенту влада је подниљела предлог закона о уваћању обсадног стања у Алсацији — Лорени. Овијем се законом даје власт војничком заповједнику округа, у ком држи да пријети опасност, да прогласи обсадно стање, па да војнички судови суде грађанима, и да осуђују на смрт и на вјечиту робију бунтовнике.

Заступници двају провинција усабору изјавили су се противни овом драконском закону. Петри, заступник града Страсбурга, говорио је противу предлога, истакнувши да народ алсацко-лоренски кроз ово двадестидвије године није ничим дао повода да се прогласи обсадно стање. И социјалистички заступник Волмар говорио је против предлога. Само га је бранио државни секретар Босе са војничког гледишта. И предлог закона био је упућен нарочитом одбору, у који су двадесет и један заступник.

Овај предлог учинио је с разлогом велики утисак, јер се обсадно стање уводи, гдје пријети устанак или рат.

Уз то је подигнута оптужба због велеиздајства противу више листова у Њемачкој, који су се усудили да критизирају потоњи бранденбурши говор Царев. Овај драконизам осуђују сви либерални кругови у Њемачкој, и боје се, да Цара све више не занесе струја противна правцу већине народа њемачкога. „Фосише Цајтунг“ вели, жалосно би било, кад народ њемачки не би могао ни умјереношћу исказати своје мњење без опасности да кажњен буде. Кад би то мишљење обладало, новинарски чланци били би шупљи, али би се народ научио да чита између редака.

Понављамо: у Њемачкој се озбиљно ствари развијају.

У Инглешкој све што се више приближује вријеме опћијем изборима за парламенат, све то више се појављују предзнаци пада консервативне владе и побједе либералне.

У Лондону, при изборима опћинскијем, гдје су досада вазда долазили на управу консервативци, побједили су либералци и радикалци. Овијема изборима се у напријед приписивала велика важност. С једне и с друге стране развијало се велико заузимање, јер по успјеху овијех избора може се судити каквијем ће правцем ударити предстојећи избори политички.

Ова противничка побједа изненадила је и поразила консервативну владину странку, а у истој мјери охрабрила либералну. Наравно, тако исто и на континенту ова побједа Гледстонове странке у једном табору је изазвала забринутост, а другом — задовољство.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Зајечарски „**Тимочанин**“ пише о привременој трговинској конвенцији између Краљевине Србије и Књажевине Црне-Горе између осталога:

И то је, дакле, остављено радикалној влади да изврши и да постигне, и ако су јој на тој страни, на спрам Црне Горе, од претходника, сви путови били затворени, све стазе засуте трњем, дрвљем и камењем. Са највећим успијехом и у најбољем споразуму радикална влада се је одужила и овоме своме задатку. Љуто се вара сваки онај који мисли, који рачуна, да ми један од другога немамо шта ни да купимо ни да продамо.

Онога дана кад се отпочне грађење Тимочке жељезнице од Доњега Дунава,

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

ЗАСТУПНИЦИ ЈЕВРОПСКИХ ДРЖАВА

У НЕКАДАШЊЕМ

Цариграду

историјски преглед

В. Теплова.

(Превод с руског.)

(Наставак.)

Године 1490 био је закључен први уговор међу Портом и Пољском државом, а то је било за владе султана Бајазита II. и краља Казимира, трећега Јагелона.

Али Русија је била једна од најпрвих држава, с којом су турци зажељели ступити у пријатељске односе.

Још 1445 године знаменити џак Теодор Куницин, кад се враћао из Мађарске, куда је шиљан као посланик краљу Матији Корвину, био је заустављен од Турака у Биограду (данашњем Акерману), и паше су га од имена султанова увјеравале, да султан жели пријатељство с Јованом.

Године 1493 Бајазит је послао свога посланика Јовану III. Но велики кнез Литвански Александар, који се налазио у непрестаној свађи с Јованом, није хтио пропустити, да прође кроз његове владавине у Москву пријатељско посланство од силнога султана.

Кад је то дознао Јован III, послао је 1496 године у Цариград столника Михаила Андријевића Плешчејева, да установи односе са Турском и да обезбједи руске трговце од неприлика, које су трјели од азовца и кримских татара, због којих је цар Јован био забранио руским трговцима да иду с трговином у Кафу и Азов. У ово посланство, осим Плешчејева, били су још „посланик“ Константин Авсенктијев, подјачи Радјука Должников, соколар Лука и драгоман Кудаш.

Турцима је било врло пријатно зближење с Русијом. Ова земља није им се чинила толико туђа, колико друге западне државе, јер цио строј тадашње Русије, она источна гордост, непомичност и сталност, најпослије, сами облик и оџело њених становника одговарало је више турскоме укусу. Они су на то гледали као на нешто своје, рођено, и били су вољни да се својскије и са већом љубављу односе к овој сјеверној држави, која још у то вријеме далеко није била моћна.

Долазак Плешчејева у Цариград очекивао се с радошћу и нестрпљењем и чим је стигао, велики везир и остале паше примили су га са највећим почастима, послали су му шубу и кунтош, а тако исто и новаца за издржавање посланства. Осим тога, позвали су га на свечани објед и обећали су му, да ће за њега учинити изузетак из опћега правила и да ће га одма сјутра-дан пријавити султану. Али Плешчејев, не знајући обичаје турскога двора, вратио је натраг све послате му дарове, на објед није отишао, а чиновнику, који је био послан од везира, одговорио је с гордошћу: „Ја с пашама немам разговора, пашинско оџело не носим, новаца њихових не требам и мени доликује да говорим само са султаном.“ Овај одговор био је саопћен Бајазиту, који се због тога расрдио на Плешчејева и наредио, да га одма сјутрадан послије султанске аудијенције отпусте.[1] У писму, кога је султан писао Мегли-Гирају, жалио му се на Плешчејева као на незналицу и говорио је, да неће шиљати свога посланика у Москву, јер се боји да не претрпи тамо какве увреде, а уз то је додао: „кад би велики кнез Јован желио бити с нама у љубави, пријатељству и братству, зар би послао к мени за посланика једно младо момче.[2]) Ми смо хтјели да му учинимо почаст и дочек, али он тога није хтио.“

Поред свега овога, из одговорних султанских грамата јасно се види, колико је он цијенио пријатељство Москве: у првој грамати садрже се пријатељска увјеравања и поздрави, и у њој се каже о Плешчејеву, да је он „чисти и добри човјек“, — у другој се говори о трговачким пословима, који су и били предмет Плешчејевог посланства. У овој грамати султан се правда за окривљавања која су подигли руски гости (трговци) на поредак у Турској и говори, да су предузете мјере како се неће у будуће чинити никаквога зулума или неправде московским гостима.

Даље Бајазит II. повторава молбу, да се и даље шиљу трговци у Кафу и свршава овако: „Ако буде каквога посла, или ако ти што на ум падне, напиши ми пријатељски и без зазирања, па ће све бити извршено. Шиљем ти велики поздрав. Ко тебе љуби и мене љуби и њему велики поздрав.“

Године 1515 послан је био у Цариград Коробов, да ради да закључи међу царем Василијем и султаном Селимом I. савез за одбрану и напад, али заузимања московскога посланика нијесу уродила жељеним плодом. Тако су исто бесплодна била и заузимања посланика Голохвастова, који је био шиљан послије Коробова. Селим се ограничио само тијем, што је послао рускомеару пријатељску грамату и потврдио слободну трговину међу Турском и Русијом.[3])

Готово на сто година послије узећа Цариграда, кад су турске владавине већ допирале до брегова Дунава, они су почели ступати у односе само са сусједним државама и то нарочито ушљед ратова, који су непрестано међу њима бивали и који су их доводили у непосредан додир. Јевропа је гледала на Турке као на опћег непријатеља, а хришћански господари, које је римски папа непрестано подстрекавао, сматрали су за дужност, да шиљу војничку помоћ земљама које су се налазиле у сусједству са Турском и које су се са највећим жаром бориле против великанских успјеха полумјесеца. Француски двор био је први који се јавно уклонио од ове системе.

Заједно са борбом југозападне Јевропе против турске државе, која је сваким даном бивала све моћнија, крчио се пут и за мирне односе хришћанских држава са турцима, и то оних држава, за које, због даљине, није био страшан успјех турскога оружја. То је била, као што је више речено, на првоме мјесту Француска, а за тим Инглеска. Прва је још од XII вијека основала била по Сирији и по острвима Јегејскога мора своје трговачке колоније и шиљала у воде Леванта многобројне лађе под својом заставом, те се с тога и бринула више од других за што боље развијање своје трговине са Истоком, а ушљед тога и да уреди пријатељске односе са султаном. Ковијема разлозима придружује се у XVI вијеку и страх од силе Хабзбурговаца, особито од онда, од кад се под скиптром Карла V. уједиње владавине шпанске са њемачким.

Франсуа I, кад је ступио на пријестол, показао је, по примјеру својих претходника, много добре воље и приложио много рада, да здружи хришћанске господаре у рату против Турске; но наскоро се показало, да се у његовом раду тајило много себичности. На Камбрејскоме конгресу, држаном 1517 г; француски посланик де-Боази морао је да

1) Начало сношеній Россіи съ Турціей. Неклюдова (Сборникъ моск. главнаго архива мин. иностранныхъ дѣлъ, вып. 3-й и 4-й стр. 25.)

2) Плешчејеву је тада било 30—35 година. ibid., стр. 26.

3) Hammer. IV. 158.

тимочком долином до Ниша, у то исто вријеме други ће крак да се продужи и даље преко Турске и Црне Горе, до на обале српског сињег мора, на коме данас плови и ради цио свијет а гдје је у наша боља времена тако исто ишла наша најбогатија трговина и цветала најживља радња.

Ако сада сваки онај који ово прочита, и хоће и умије колико толико да промисли, тај ће и лако моћи да увиди и да оцијени васколики велики значај и замашај овакве једне везе. То је братско руковање у име свију оних идеала за које Србин, ма гдје био, живи и за које је до сада толико крви пролио.

Привремени трговачки уговор између Србије и Црне Горе закључен је на основи највише повлашћене државе. Али он између Србије и Црне Горе значи и још нешто много више. По нашем најдубљем убјеђењу он ће донијети извесне и огромне користи не само једној и другој држави већ и свеколиком Српству. Његови плодови не огледају се и не исплаћају у полугодишњим каматама и дивидендама, али ће за то цијелом српском роду отуда бити извјесне хасне у најтежим данима, на зорт земану. Он је данас капара за све подвиге и подузећа од сада па у будуће које буду предузимале обје државе а које су им од вјекова наложене и у аманет остављене.

У овако озбиљним и свечаним тренуцима, наши трговци никако не могу да се окану шкандала и комедије. Уз највећу хуку и буку, уз зурле и бубњеве, они су и последњи пут, на нарочити и особити захтјев публике изнијели као вашар краљичино питање, пренемажући се како у Скупштини тако и унарочито штампаним „бесједама“, као прави пајац не би ли се само препоручили свијету и обратили пажњу на своје моловане личности.

О питању о трговачком уговору, не само сада, но никада, они нијесу хтјели да чују, да мисле и да разбирају. О томе нико од њихових није умио ништа да каже ни да проговори. Нико се до сада није потрудио и заузео за истинско зближење и брацки споразум између обје ове државе између Србије и Црне Горе.

Вазда је стање било промењљиво или затегнуто, а односи прорачуњени и ладни. Свагда и у најтежим и најозбиљнијим тренуцима, који су у посљедње доба наступали у српском народу у опште, јављала су се питања лична или династична, да потисну и да покваре друга општа и народна. Докле је то стање доведено под напредњацима, о томе не вреди ни помињати. Оно је грдно оштетило не само њих већ још више и Србију.

Са овим трговачким уговором то је престало и заборавило се. Он нам је драгоцјени доказ да се браћа рукују и да им се жеље слажу. Он нам је највеће јемство да су нам интереси од сада изједначени као у праве браће, и да ће у будуће сваки покрет и свако дјело Србију и Црну Гору вазда наћи готове, спремне и сложне раме уз раме, као што им то личи и пристоји. У име тога и истичемо значај овог трговачког уговора, сматрамо га као једно капитално дјело радикалне владавине и као сигурну залогу боље и љепше српске будућности.

ДОПИСИ.

Марсиљ. (Трговачки одношаји са Црном Гором.) У потоњем допису јавили смо црногорским трговцима цијене разнијех францускијех свијећа и сапуна, а данас ћемо их упознати са вриједношћу њихових сопствених производа, што су овамо к нама на продају приспјели. У првом реду долази овамо црногорски руј.

У једном од мојих пређашњих дописа већ сам поменуо, да је црногорски руј нешто слабији од сицилијанског, па да му је с тога и цијена нешто нижа од овог. Најбољи доказ за бољу каквоћу једне или друге врсте, јест тачна анализа руја односно његове садржине на танину. Црногорски руј садржаје на основу такове анализе 22% танина, а сицилијански према бољој или лошијој врсти од 19 до 27%. Што је више танина у којем рују, то је и скупљи; црногорски руј према томе одговара својом каквоћом средњој врсти сицилијанског, па тако је од прилике и са цијеном.

Но догодило се је међу тим ових дана нешто ново у продаји руја. Сви француски купци из околине града Лијона и ријеке Роне одлучише да не купују више руј у прашини, већ у лишћу, јер су толико пута преварени били од трговаца, који су првобитно добар руј свачим мијешали и тијем га кварили. Сицилија већ и продаје у Француској своје лишће од руја за 22 до 23 франка од 100 кила, а гарантира у њем 25 до 26% танина; ако је пак мање, онда му је и цијена нижа. Пошто пак црногорски руј садржаје 22% танина, то би се лишће лако могло продати за 20 франака, ако би црногорски трговци на то пристали. За црногорски руј у прашини могло се је до душе добити и 25 франака од 100 кила, но такав руј долази и самог произвођача скупље, јер ваљало га је фино самљети, а за продају у лишћу то одпада.

Могуће, да ће се ипак и прашина још гдјегод продати моћи, а особито овако чиста и непомијешана, као што је црногорска. Највише се надам, да ће се за такав руј наћи још купаца у Паризу, па тек штогод извјесно сазнам, обавијестићу вас одма.

Црногорској трави бухарици нема у Француској приговора. Сви ју много предпостављају далматинској, било дивјој, било гајеној, која никад нема оне јакоте као црногорска. Цијена јој је једнако око 200 франака, а оно што се чита у новинама, да се у Трјешћу може добити квинтал најбоље црногорске бухарице и за 160 франака, зачето неће бити чист посао, већ по свој прилици биће то какова мјешавина од гајене и дивје бухарице, или од бухарице и какове друге траве.

Што се тиче црногорских брава, рекао сам Вам већ једном, с коликим је тешкоћама скопчано уважање иностране робе у Француску, ако није иста роба укрцана на којем француском броду. Велика би штета била, кад би црногорски трговци због тијех законскијех препрека престали сада доважати своју стоку овамо, јер за исто се црногорска стока овђе са свијем прилично плаћа. На нашим пазарима највише се до душе виђају руски брави, који се продају од прилике за 145 франака од 100 кила, но кад би се једном угодило, да црногорски брави стигну овамо баш у оно вријеме, кад нема на продају руских, лако би се могло за њих добити и 165 франака.

Главна је дакле препријека у начину преважања стоке. Да се томе помогне, има у Марсиљу једно друштво, које и руске браве у Француску довожа, на које би вољно било и из црногорског Бара преважати црногорску стоку право у Француску, кад би се од једном скупило барем 3000 брава. Тим би се трговина са стоком знатно олакшала, јер такав начин доважања иностране стоке у Француску не налази никаква отпора код државних царинских власти, нити је подвргнута на тај начин довежена стока оној несретној десетдневној карантини. Требало би дакле прорачунати, што је у овом случају за црногорске трговце кориснијe, па према њиховим рачунима овај доиста умјесни предлог уважити или не.

У колико се на француским пазарима претила овнови добро продају, у толико би грдна штета била, да се овце и јагњад довозе овамо на продају. Овце и јагањци не могу да подносе тако добро све муке дуготрајног путовања као овнови, па за то заостају у свом развитку и као кржљаво развијене нико их више не купује. Најбоље је с тога од такве продаје одустати те само боље овнове овамо шиљати.

Увозу сваковрсне црногорске робе у Француску сметала је много и велика увозна дација, која се је до сада наплаћивала по прописима општег француског царинског тарифа (tarif général). Ове године промијенила је међу тим француска скупштина у неколико тај стари царински закон и увела је осим општег тарифа још један јефтинији, тако звани tarif minimum. По томе јефтинијем тарифу одредила је француска влада, да се наплаћује дација за увоз сваковрсне црногорске робе, а то је учињела једино за то, да и овом приликом покаже своје ваздашње симпатије према јуначкој Црној Гори и Њеном узвишеном Господару и Књазу.

И с те стране уклоњена је дакле велика закучица уважању црногорских производа у Француску, па код оваког узајамног сусретања нема сумње, да ће се трговачки одношаји између једне и друге државе временом што боље развити. Ко жели штогод потање сазнати о одредбама тог новог француског царинског закона и о његовим таксама, нека се обрати књажевском Министарству финансија на Цетињу, које ће му сваком приликом жељено упуство дати. **Ј.**

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Нове књиге.**) Примили смо шљедеће нове књиге:

— **Китица Повѣстиц.** По разних вртих сплетел Матвей Андреѣвич Ламурскій. В Трстѣ тиском ин накладой тискарне Доленчеве 1891.

Пјесник Словенац печатао је разне своје пјесничке преводе под горњијем насловом ћирилицом, у славу четиристогодишњице од како се прва словенска књига (и то октоих) штампала ћирилицом у Кракову. Писац не може прихватити буквицу Вука Караџића, јер како се њему чини не одговара довољно гласовима словенштине, те вели, да би можда умјесно било, да се поврне у неколико у првашње стање и у српској књижевности.

Овој је књижици писац узео мото из Копитара: Utinam et Slavi latini ritus unas et easdem literas haberent!

Ми смо већ забиљежили да словенски лист Slovenski Svet. што у Трјешћу излази, у свакоме своме броју доноси по који чланак ћирилицом.

То је у истини и у дјелу словенски правац!

(**Листови.**) Изашао је 4. бр. „**Босанске Виле**“ са овијем садржајем: 1. Пјесме: На сестрином гробу, од Алексе Шантића. — 2. Приповијетке: Мухамеданче, од Ј. пл. Будисављевића. Тако му усуд усудио. Прича из сеоског живота В. Милан Марин. — 3. Поука: Из неуређених путничких биљежака Бранислава Ђ. Нушића. — Каква је била средњевјековна црква босанска, вјера босанска? од Атома. — 4. Оцјене и прикази: Оцјена Гавриловићевих пјесама: „Мајске Ноћи“, од Марка Цара. — 5. Срп. народне умотворине: Момче и ђевојче, нар. пјесма од М. М. С. — Ђити мал, нар. прича, забиљ. од Омоља Живко. — 6. Листак: Трећа глава скупштина друштва „Слоге“. — Светосавска вечер у Чајничу. Књиж. и културне биљешке. Светосавске беседе.

„Босанска Вила“ излази три пута у мјесецу, сваког 10., 20. и 30. Цијена је за све крајеве на годину 4 фор. Ђацима 3 ф.

— Примили смо прву свеску за јануар новог историјског-литературног и политичког журнала **Славянское Обозрѣніе** што је покренуо у Петрограду проф. А. Будилович.

Тешко је у нашем малом листу дати потпун рачун о лијепим и од велике важности чланцима у првој књизи „Обозрјенија“; али морамо указати барем његов правац, који је обиљежен прво у чланку уредника „К читатељу“ и друго у чланку г. В. И. Ламанског „Три мира“.

Ево како закључује свој чланак г. Будиловић: „Предузевши уз припомоћ наших једномишљеника ово издање, ми смо наумили отворити његове странице списатељима свију славенских или тачније рећи — греко славенских народности и то различитијех праваца (направленија) под условом искрене жеље путем штампе помагати разјасњењу једног или другог питања у интересу опште источно-хришћанске просвјете. Не ће наћи мјеста у нашем издању само чланци непријатељски славенству, његовим историчним предањима, тежњама, идеалима, или управљени не на ојачавање љубави и слоге, него непријатељства и раздора међу члановима нашега културнога свијета Наша је девиза: „Возљубим друг друга, да јединомислијем исповјеми“....

ради, по тајним инструкцијама свога двора, да постигне споразум о раздиоби Турске међу француским краљем, ђерманским императором и шпанским краљем Фердинандом Католиком, искључив из те диобе све остале државе. Римски папа Лав X. желећи осујетити такву диобу Турске, упео се свом силом и саставио је свету лигу против турака; али многобројне тешкоће, с којима је имала лига да се бори, учиниле су, те није достигла означену цијељ. Француски краљ, који је и против своје воље морао бити један од чланова лиге, ограничио се само тијем што је 1519 г. послао флоту против африканских пирата, који су пустошили брегове Прованса и Италије.

Међу тим нови ђермански император — краљ од Шпаније и Индије, добио је првенствујући значај у Јевропи, политичка равнотежа била је нарушена и најпослије потпуно уништена, кад је у почетку 1525 године једини супарник Карла V, Франсуа I, био побјеђен код Павије и као роб одведен у Мадрит. Аустријски дом — господар од Нидерланда, Ђерманије, Италије, Шпаније, савезник Венеције, владалац од Орана, који се спремао да освоји Алжир и Тунис, обухватио је био гвозденим обручем све границе Француске државе и господарио на Средиземном мору. Да би француска могла довести у равнотежу опасну превласт Хабзбуршкога дома, морала је тражити савезнике. Једина пак држава, која је у томе могла бити корисна за Француску — била је Турска.

Франсуа I који је, како каже један његов историчар „готов био позвати и самога ђавола“ само да се истргне из рука Карла V, дао је савјет својој мајци Луизи ерцогињи Ангулемској, која је тада управљала Француском, да тражи помоћ од Турске.

Таквим начином Француска је била прва хришћанска држава, која је извела невјернике на позорницу опће-јевропских интереса, ради очувања политичке равнотеже. И то је она иста Француска, која је не само у вријеме крсташких ратова стојала на челу борбе са невјерницима, него се и после, пошто су се Турци утврдили на Балканском полуострву, прва одазвала, у лицу свога краља Карла VIII, на позив римскога првосвештеника, који је био упућен хришћанским народима. — Па сада је та иста Француска смирено подилазила и потраживала благонаклоност тих истих невјерника и молила мусломанског господара за помоћ.

Регенткиња француска, Луиза Ангулемска, послала је 1525 године посланика у Цариград с наредбом, да преда султану Солиману богате дарове и да му предложи да ступи у савез са Франсуа I, да би се тијем начином стало на пут даљему напредовању ђерманскога императора. Овај посланик, којега је име остало непознато, кад је прелазио преко Босне био је убијен са свом његовом пратњом, у којој је било дванајест другова.

У децембру те исте 1525 год. други посланик француске регенткиње, маџарски племић Јован Франкопан, срећно је приспио у Цариград и предао султану писмо од францускога краља. Франсуа I молио је султана да нападне на маџарскога краља, да би таквим начином забавио на ту страну један дио војске Карла V и тијем олакшао операције француске војске. За ту услугу он се обећао да ће бити у будуће „одани слуга великога императора“.

У то вријеме Солиману је био учињен предлог и с друге стране — Карло V предлагао је султану да ступи с њим у савез. Али међу отоманском Портом и хришћанским господаром, који је владао над оним земљама, што су их турци жељели за себе освојити, није могућ био споразум. Међу тијем, ступајући у савез са далеком Француском, султан је одузимао од хришћана најјуначкије браниоце њихових интереса, па и сам прелазак Француске на Турску страну неизбјежно би морао имати уплива на опћи положај јевропских послова. Узимајући ово у обзир султан је изабрао Француску и пошто је богато обдарио грофа Франкопана, Солиман је у Фебруару 1526 год. одговорио Франсуа I-ме у најпријатељскијему смислу, обећавајући му, да ће му учинити стварну помоћ и да ће упасти у Маџарску.

Посље некога времена француски је краљ промијенио своје мишљење о томе да је неопходно нужно да Турци упану с војском у Маџарску, јер је почео подозријевати да Карло V, користујући се ратом са Портом, у главноме жели да премами на своју страну све ђерманске протестанте. Ушљед тога Франсуа I постарао се, да како год отклони султана од напада на Маџарску, — ово је била цијељ секретне мисије, коју је краљ 1531 године повјерио Антонију Ринсону. Ова се мисија свршила врло тужно за самога изасланика, који је, пролазећи преко Ломбардије, био убијен по наредби миланскога гувернера, који се надао да ће на њему наћи инструкције францускога краља. Но он се у својим надама преварио: Ринсон је оставио инструкције у Турину по захтјеву гувернера од францускога Пијемонта, који је умио провиђети тајне намјере агената Карла V. Кад је император опубликовао измишљене инструкције, као нађене бајаги на трупу Ринсоновом, онда је Франсуа I могао потпуно доказати пред свом Јевропом, да је најмљени убица био послан од ђерманскога императора. [1]

Још прије него је добивено извјешће о смрти Ринсоновој и не чекајући резултата његове мисије, Франсуа I закључио је у јуну 1532 год. савез с инглешким краљем Хенрихом VIII, да се заједнички одупру суцјесима турскога оружја. Овај савез, у осталом, није имао никаквих практичких посљедица.

Мржња Франсуа I против Карла V за издајничко убијство Ринсона побудила га је да потражи тјешње пријатељство са Солиманом, те је с том сврхом у јесен 1534 године стигао у Цариград француски посланик кавалер де-ла-Форе. Посланику је било наређено, да изради потврду за пређашње трговачке привилегије, да предложи султану пројект мирнога договора, који би се тицао свију хришћанских држава, изузев Карла V, да се договори са султаном, да овај, у споразуму с краљем францускијем, отпочне рат противу императора ђерманскога, ако се овај пошљедњи не би хтио придружити к мирноме договору и предати француској миланску област, Ђенову, Артуа и Фландрију; најпослије, њему је наређено да потражи у султана у име расхода за предстојећи рат милион дуката и у исто вријеме да Солиман изашље отоманску флоту против Сицилије и Сардиније.

Солиман је тада ратовао против Персије и налазио се у логору у Хонару, куда се и упутио де-ла-Форе, који је доцније добио допуштење, да прати султана при повратку његовом у Цариград. Захвалећи особитом расположењу, кога је де-ла-Форе умио да задобије како код султана, тако и код великог везира, он је успио те је у фебруару 1535 г. закључио трговачки и пријатељски уговор са Турском. Тај уговор послужио је као образац за све доцније документе те врсте, који су чињени међу султанима и хришћанским државама и који су познати под именом капитулација, па су и до данас остали као обавезни.

Тај уговор поникао је, по ријечима Хамера, на темељу основних тачака тајног уговора међу Венецијом и Портом, који је био закључен године 1521, преко венецијанског посланика Марка Мема и који се, по Хамеровом мишљењу, мора узети као

[1] Histoire de l'empire ottoman, par Lavallée. 237.

Ова мисао у више развијеном облику налази се у горе споменутом чланку г. Ламанског, из којега држимо за особито важно за нас ове његове ријечи:

„Погледајући с висине на сродне нам народности, слабе бројем и зависне од другијех у смислу политичном, ми у своме патриотичном заносу љубимо зборити, да је Русија од користи Славенима само због тога што постоји, али заборављамо при овоме, да и они Славени тако исто корисни су Русији тиме, што постоје. Русија без њих никад не би била оно, што је сада; ако се они истроше и на свршетку изгубе у њиховој тешкој борби, Русија никад не ће бити оно, чим може бити у том случају, кад би сви неруски Славени сачували и осигурали своју самосталност. Борба наша с Турскомишћаше бити за нас десет пута тежа, да није било тамо наших једновјераца и једноплеменика. Тако исто Русија била би слаба и немоћна спрема Германије, ако би сви садашњи 11½ милиона југозападних Славена (Бугари, Срби, Хрвати, Словенци) и 18½ мил. сјеверозападних славена (Пољаци, Лужичани, Чеси, Маровци, Словаци) били уништени или понијемчени на слику слабијех грана Славена полабских (бадрићи, љутићи, помарјани) у Мекленбургу, Браденбургу, Померанији. — Сјећамо се тога како дубоко и плодотворно уплививсаху на стару руску литературу стара књижевност моравско-панонска, бугарска и српска; а на новију нашу науку на филологију, етнографију, археологију, историју тако исто упливисао је најнови литературни покрот јужних и западних Словена и дјела њиховијех карифеа Добровског, Копитара, Шафарика, Јунгмана, Палацког, Линде, Лелевела, Караџића, Миклошића и т. д. — Пратећи у историји раст наших националних снага и спомињући поразе и губитке, које смо у различита времена претрпјели од Пољака, ми често пута заборављамо заблагодарити њима за услуге, које су они у различита времена учинили Славенству, кад су се борили против германизма буди то проти империје, као што је било за вријеме Болемана храброг, буди против њемачког ордена (у XV в.) или против Швецке (у XVII в.) У свима овијема случајевима они су вршили једну исту улогу, као што Велики Новгород и Псков, припремајући побједе Петра Великог и његовијех прејемника на Балтиском приморју и њихов уплив на послове Швецке и Њемачке (ст. 38—40)“.

Овај журнал требало би да чита сваки учени Србин и Словенин; а из наших крајева може се нањ претплатити: у Бечу код књиж. G. Izelinski-a; у Загребу код L. Hartmanu-a; у Биограду код Вел. Валожића; у Панчеву код Браће Јовановића; у Цариграду код H. Weiss-a.

Цијена је годишња с поштарином 8 руб. или 10 ф. а в.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 6 марта

(**Радост у Владајућем Дому.**) У суботу у јутро стигла је из Нице жицом радосна вијест, да је Њезино Царско Височанство Велика Књагиња Милица Николајевна прошле ноћи срећно породила шћерку. Ову заједничку радост срећновладајућијех словенскијех Домова, славнијех Романова и Петровић-Његоша, дијели потпуно и цијела наша отаџбина. — Њ. Ц. В. Велика Књагиња налази се у сасвијем нормалном стању са Својим Првенчетом. — Нека милостиви Бог и унапријед штити и крijепи Височанствене Родитеље са првијем чедом Њихове љубави!

(**Одлазак Валије Скадарскога.**) У суботу је Његово Превосходитељство Абдул-Керам-паши у 10 сати п. п. имао част да буде примљен са својом свитом од Његова Височанства Књаза Николе у опроштајној аудијенцији у присуству царско отоманског опуномоћеног министра на нашем Двору пук. Ахмет-Февзи-бега. Опроштај је био с једне и с друге стране најсрдачнији. — У 11 сати наш мио гост кренуо је с Цетиња пут Ријеке Црнојевића, са истом пратњом, која му је била са Цетиња на сусрет изашла. — У свити његовој наодио се бимбаша Алил-бег Башагић, Невесињац, и новонаименовани отомански консул у Подгорици г. Сабри-бег. — На Ријеци чекао је Његово Превосходитељство његов јахт, на ком се опростио са пратњом цетињском најљубазније, замоливши аташиранога му г. Јанка Вукотића поново, да увјери Његово Височанство, да са Цетиња собом носи успомену, која ће му вазда остати драгоцјена. —

Његово Превосходитељство отпочело је своје посјете овдје са посјетом код Његове Свјетлости Књаза Насљедника Данила, за тијем у манастиру код Његовога Високопреосвештенства г. Митрополита Митрофана, те код Његове Свјетлости Књаза Петра Карађорђевића, које су посјете подуже, интимније биле, — па је даље походио осталу господу. — Сјутридан све ове посјете биле су повраћене Његовом Превосходитељству на исти начин у хотелу царско-отоманског посланства.

Из Подгорице је био дошао на сусрет Његовоме Превосходитељству са г. Сабри-бегом на Ријеку главни црногорски Муфтија Мустафа Хилма. — Имао је доћи на Цетиње, да се упозна са Гувернером Скадарскијем и г. Војвода Симо Поповић из Оциња, али ушљед олује на мору није могао параброд у Оцињ сврнути.

(**Тужна Годишњица.**) У сриједу, 4 марта, испунила се друга тужна годишњица блаженопочившој Књагињи Зорки Карађорђевићки. Тијем поводом била је у манастирској катедралној цркви архијерејска служба са парастосом. — Присутни су били: Његово Височанство Књаз Никола, Њихове Свјетлости Књаз Насљедник Данило и Књаз Петар Карађорђевић са Књажевићима Ђорђем и Александром Карађорђевићем. Велика Војвоткиња Госпођа Стане Миркова са придворнијем госпођама, царско-руски министар г. Аргиропуло, сви државни великодостојанственици, и множтво грађанства.

(**Годишњица Цара Ослободитеља.**) У недељу 1-ог марта навршила се једанаеста година, од како је Александар II, Цар Ослободитељ правом признати, пао жертвом модерног варварства Тијем поводом држат је послије литургије парастос у дворској капели блаженопочившем Цару. Присутни су били: Његово Височанство Књаз Никола, Њихове Свјетлости Књаз Насљедник Данило и Књаз Петар Карађорђевић, царско-руски министар г. Аргиропуло са својим секретаром г. П. Д. Вурцелом, и сви наши великодостојници. — У исто доба послије литургије Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан отпојао је парастос Цару Ослободитељу у катедралној цркви у присуству великога броја побожног народа.

(**У заводу Царице Марије**) у недељу је био парастос Цару Ослободитељу. — У понедјелник било је благодарење за долазак на престо Његовог Величанства Цара Александра III-ег. — А у сриједу је био парастос блаженопочившој Књагињи Зорки Карађорђевићки.

(**Дементи.**) Некаквоме бившем ађутанту бившег бугарског Књаза прохтјело се, да оптужује пред српскијем народом у званичној софијској „Свободи.“ да је садашњи министар пресједник биоградског габинета, г. Никола Пашић, бавећи се као политички емигрант у Бугарској г. 1885, за вријеме српско-бугарског рата нудио Књазу бугарскоме своје услуге, да организира једну чету од своје дружине емиграната и Црногораца, и да с њом упане у црнорјечки округ. Но та оптужба не оснива се на истини, у колико се тиче Црногораца. Кад је онај рат несрећни објављен, бугарска влада позвала ја на оружје и Црногорце, који су се у великом броју наодили тада у Бугарској по разнијем радњама. Али Црногорци не хтједоше узети оружје противу своје рођене браће. Ушљед тога отказа већ им није било стања у Бугарској, и на своју грдну штету морали су из Бугарске селити, те су дијелом тражали рада по Турској, Србији и Грчкој, а дијелом су се повратили на своја огњиска огњишта. Тада је и војвода Пеко Павловић морао Бугарску оставити.

Ово је истина, која искључује бесавјесну и слијепу оптужбу, да је и војвода Пеко са Црногорцима готов био, да послужи Књазу Батембергу противу српске војске, у оним тешким тренутцима.

†

ДОМАЋА ЧИТУЛА.

Послије тешког и дугог боловања у 83 ој години свога живота, 29 јануара ове године преминуо је са овог свијета свештеник

МАКСИМ ПЕШИЋ.

Покојник родио се у Фрутку (Бјелопавлићима) 28 маја 1809. А учио је стару нашу школу у манастиру Острогу код архимандрита Јосифа Павићевића. Пошто је свршио, пошао је са молбом сељана код Митрополита Петра I. Његоша (св. Петра), да га овај произведе на чин свештенички, но пошто није га могао произвести за свештеника од крајне старости, на молбу потписатих сељана одговорио следеће:

Отъ Нась Владйке Петра! Николй Станоеву, Марку Милутинову, Алекси Рачеву и осталима Милековићима поздравъ. *) Примио самъ вашу књигу съ койомъ ме молите да ви дамъ допущенйе и благословъ да поведете сина Алексе Раичева Господину преосвященому владици Захарйй да га постави свещеникомъ, ако е диете научило, я вама съ благословомь допущаемь да га и пошљете прие поменутому Господину Владици да га постави свещеникомъ въ прочемъ и остаемъ Вамъ доброжелатель Владика **Петар**.

Цетинѣ, 5. Января 1830 года“.

Пошто су горе поменути молиоци добили писмо од Митрополита послали су покојног свештеника Максима на Његуше одакле је са својим шуром покојним В. Ивом Радоњићем и писмом од Митрополита пошао код владике призренскога Хаџи-Захарије. Дошавши тамо, произведе га за свештеника и даде му свједочанство, које гласи: „Анание милостию божию православни Митрополитъ свето рашки и призренски и скендерински и прочи.

Иже во благодатъ пресвјатога духа чресъ свети апостоловъ и богоносни оцевъ даная намъ власъ производити на степенъ свещенства и тако произведохомъ Максима по дякона и дякона и совершена свещеоника и ви же благословени христяни примите за слугу и часъ ему воздадите и хак ему исплаћујте по обичаю вашему и онъ Вами законъ да совершуе по закону и миръ вамъ божи 1831. Марта а.“

Свештеник Максим Пешић, дошавши у своје мјесто буде усрдно примљен од његовијех за свештеника. Покојник у својој дужности према околностима и времену био је међу првима. Но што се тиче и војничке дужности одговарао је потпуно, што се види отуда: што је исти био и као војник добар, јер је, кад је била битка на Котору, показао се јуначним, што унио Шалету Машанова Вукотића из пред непријатељске руке; даље, кад је била битка у Кучима он је ухватио непријатеља жива и са покојним протом Миром Бошковићем узео св. Арсенију и понијели Га у манастир Ждребаник, који данас почијева у Косијереву.

Кад је Омер паша продро низ Бјелопавлиће, — ухватио је оџу из Посаве и повео га жива Књазу Данилу на Орју Луку, који му даде 12. дуката.

Зато и слично томе постави га Књаз Данил стотинашем, коју је дужност у једно са свештенством вршио неколике године и за вријеме данас срећно владајућег Књаза Николе, који му је одредио послије годишњу пенсију као и осталоме стотинашу.

Покојник имао је три брата: од којих је најпознатији јунаштвом био Мирчета, којега и Његош помиње у свом дјелу „Пустињак Цетињски“, и каже:

„Вино пили двиј четобаше,
Четобаша Видо **) и Мирчета....“ (Ст 75).

А тоје како су скупили чету и узели топ са Спужа, на којему пише:

„Јунаштво те Вида и Мирчете
И њихове гласовите чете
Са тврдога Спужа угр бише.
Црној Гори тебе донесоше“.
24. Марта 1833.

Проклета кућа Кадића, из зависти, што је Владика Раде даривао поменутог Мирчету, убију њега и брата му Тиодора на Божић 1833 год.

*) Оним који су се ва љ заузимали и молбу слали св. Петру.

**) Овај Видо био је отац чувеног војводе и сената покојног Ваја Бошковића.

првоизвор за све капитулације које данас постоје.

Први параграф уговора, који је закључен међу Солиманом и Франсоа I-им, одређивао је, да у Цариграду станује стални француски посланик. Овај уговор ослобођавао је на свагда Французе од својевољства турских судова тиме, што су им дате опширне трговачке привилегије и што је француској влади дато право, да уреди консулства на свим тачкама, ђе за нужно нађе; осим тога, њиме су се ставили под заштиту Француске сви католици у Турској, а католичко духовенство добило је опширна права односно надзора и чувања светих мјеста. Трговци свију других народности, које нијесу уговориле с Портом каква особита права, као: инглези, каталонци, дубровчани, сицилијанци, ђеновљани, португалци и др., користовали су се слободном пловидбом и трговином кроз турске владавине само под заштитом француске заставе. Од тога доба ријеч „франк“ постала је у Турској најпопуларнији назив за све јевропљане макар које народности, па и данас израз „à la franca“ значи у Турској то исто што и „по јевропски“.

Таквим начином, захваљећи вјештини француских државника, Француска је добила велики уплив на Балканском полуострву и њена је трговачка застава господарила у турским водама, а за све то није се пролила ни једна капља француске крви, нити се један фишек изгорио.

Али Франсоа I-оме све то није било доста, — он се свакојако бринуо да закључи формални савез са Турском. Најпослије, захваљећи раду изванредно вјештог и енергичног француског посланика, капетана Polin-a, коме је доцније дарована титула барона де-ла-Гард, тај је савез и заључен 1542 г. Преговори о томе вођени су у највећој тајни, јер се Франсоа I свакојако старао да сакрије или да друкче објасни своје пријатељство са невјерницима.

Ово држање Франсоа I-ог јасно показује у колико је његова политика ишла протав јавнога мишљења Јевропе и у колико се сам он устручавао да јој јавно шљедује. Кад се чуло за савез међу француским лилијама (криновима) и турским полумјесецом, онда се у свим хришћанским државама подигло страшно негодовање: на тај су савез гледали као на савез неприродни и срамни тако, да јо и сами Франсоа с почетка нашао за нужно, да га одриче и одрицао га је, не бојећи се зазора. Али заједничке операције у идућој години француске и турске флоте против приморских владавина Карла V. показале су, колико су вриједила категорична одрицања најхришћанскијега краља.

Такав је био почетак савеза Француске са Портом отоманском, који се, са малим прекидима, задржао од XVI вијека до наших дана, јер француски државници нијесу одступали од гледишта, које је јасно исказано у рапорту што га је граф Боневал (познати Ахмед-паша, 1675-1747 г.) поднио версаљском кабинету: „царство је Османско крупна материјална сила, којом Француска може и мора да се корисни у својој вјековној борби против ђерманске империје, у интересима очувања јевропске равнотеже.“

Нови трговачки уговор био је закључен 1581 г., за владе Мурата III и Хенриха III, преко посланика барона Жермињи де Жермола. Овим уговором дато је француским посланицима право првенства пред свима иностраним заступницима у Цариграду „цијенећи везе старога пријатељства, које је постојало међу отоманским господарима и француским краљевима, који су свагда били искрено одани Блистателној Порти и који су у сваком погледу најславнији међу свијема хришћанским господарима.“ Такво исто право било је дато и француским консулима, који су становали у приморским градовима Леванта, пред осталим иностраним консулима.

Шљедеће капитулације још су више рашириле права француских поданика.

Поред свега тога што су односи међу Турском и Француском по некад хладњели, опет турци нијесу никад престајали гледати на Французе као на своје најстарије и најбоље пријатеље. Турци су ово пријатељство оснивали још и на неком предању, да је некада постојала и крвна веза међу турском и француском владајућом кућом. По причању многих турских историчара — Печевија, Селаника, Али-ефендије — адмирал Саруџе-паша ухватио је године 1428 близу Галипоља, један врло богато натоварени брод, на коме се налазила једна француска принцеза, којој је било обречено да буде жена византијскога императора Јована VI. Мурат II, који је тада владао, узео је заробљеницу у свој харем, а сву њену богату прћију даровао је адмиралу, да би могао довршити огромну џамију, коју је био почео градити у Галипољу. Историчари додају, да је султан био очаран љепотом и памећу младе робиње, да се потурчила и добила име Алиме-ханума и да је била мајка Мухамеда II.

По другоме предању ствар је била мало друкче: једна француска принцеза путовала је, по завјету, у Јерусалим да се поклони светим мјестима: њу ухвате турски пирати у Архипелагу и, најпослије, допане у двор Мухамеда II, још прије него је овај ступио на пријестол. Постала је мусломанка и добила име Гилбахар и била је мајка будућег султана Бајазита II. [1]

*) Босфор и новые очерки Константинополя, Базили 141, и Tableau générale de l'empire ottomane, par Ohsson. I. 308.

(Наставиће се.)

Чувши Митрополит Петар, да му је погинуо његов перјаник лично пође на куће Кадића; попали их и разрушиј; а убице похвата и објеси на Цетињу.

Потом покојном свештенику Максиму са још једним братом Митрополит нареди, да исти макну се с оног мјеста, гдје су прије кућом живјели, давши им трошак, те подаље од непријатеља начине своју кућу.

Нека је поменутом покојнику лака црна земља.

Један Приморац.

РАЗЛИЧИТО.

(Пожар Митрофановог манастира у Воронежу.) Петроградски „Свијет“ доноси овај опис пожара овог славног руског манастира: 17 јануара око 6 часова у вече појавио се је пожар, који је уништио украс Воронежа и светињу све средње Русије — Митрофанов манастир, куда се десетинама хиљада богомољаца окупља на поклонење моштима светитеља Митрофана, већином сељака из околних губернија. Пожар је почео од трубе пећи, која је загријевала саборну цркву. По чисто неразумљивој непажљивости државног архитектора, труба је била обложена опекама, а споља притврђена дрвеним даскама. Ради велике хладноће (око 30 градуса испод нуле) ватра је јако ложена, тако да се је од трубе околна дрвенарија упалила и пошље се прихватио кров, тако да сада на жалост свега краја, стоје само зидине згоришта светиње. Ватрогасци су чињели невјероватна напрезања, да би — по могућству — спасли што већи дио манастира, они су се са многобројним добровољцима из народа пели на недостижну висину крова, кидали су и ломили запаљене крајеве да би одвојили ватру, падали су по десетина, када се је греда једна за другом доље обарала, но то њих није плашило и поново су из гомиле скупљеног народа добијали непрекидну потпору и поново су са опасношћу живота и без страха радили на својим опасним мјестима. Око манастира скупила се гомила народа из свију крајева вароши, у дубокој тузи и жалости, крстећи се и усрдно молећи Богу, да он заштити светињу, почем се је видјело, да су људске силе мале за то. Стотинама људи и осим на крову радили су у унутрашњости храма, пажљиво су мицали драгоцјене иконе, размицали мраморни скуп иконостас и износили на безопасна мјеста. Стотинама људи у скутовима хаљина, у разном посуђу, а и голих рука, носили су снијег и бацали по поду цркве, да би га сачували од пожара. Све је ишло тихо, брзо и у примјерном поретку; нико се није плашио горећег му над главом крова и три кубета, који су се један за другим срушили, сви као да су се унапријед жртвовали, тек да би што већма помогли Божијем храму. Кубета су се рушила, притискала народ и ти исти мали људи са великим духом спокојно су износили мртве и рањене напоље, па су се поново лаћали истог посла — спасавања свима светих ствари из храма и не мислећи да сад може напути друго кубе и опет неколико живота послати у вјечност. Тамо у угловима љубљеног храма вијало се на коленима молећих се људи, који су усрдно призивали Божију помоћ палећи свијеће, слабо свјетлеће према свјетлости огњене буре са крова. Једном ријечју ту се је први пут видио чврсти поредак у свему одржавани од стране самог народа и у таквој невољи као што је пожар. Војене власти, које су по свом правилу дошле на мјесто невоље, нијесу нашле за потребитоји протезати ланац ради предохране, сам народ је то био, чинећи свагда пут ватрогасним повозкама. Полиција, такође, ту није била потребита у смислу одржавања реда, али је указивала помоћ као радничка сила, једнако као они из народа. И све је то било уз нијему тишину народа, стојећег сву ноћ на стражи и шиљућег раднике на одмјену уморних и погинулих у храму у светој радњи. У тој гомили су се чујали савјетовања и збор, да ће наш манастир опустити, јер се неће моћи скупити толико новаца, да се опет подигне. Ради тога нам је пала на ум историја пошљедњег преуређења манастира. Мошти светитеља Митрофана откривене су биле 1832 у присуству цара Николе, који је лично учествовао 6 августа у преносу мошти светитељевих из Архангелске саборне цркве у Благовјештенску. Од тада су се почеле стицати гомиле народа из околних губернија и из далеких крајева Русије, на поклоњење Божијем угоднику. Ко је ишао на поклоњење светитељима у Кијево или Јерусалим, сматрао се је обвезаним свратити у Воронеж к св. Митрофану, а у пошљедње 30 година и у Задонск к св. Тихону. Љетом, док још није вријеме за рад, бивало је да походи манастир до 400.000 сељака и сваки од њих код раке угодникове остави свој прилог, ма колик био. Од тих прилога толико се је у 50 година било накупило, да се је могло приступити к преуређењу старог здања главне цркве, које је и довршено 1884 године када је освећена, у том виду стојећи до дана пожара. Од тих истих свјетских прилога уз манастир је начињена и кућа за ноћиште, у којој путници у хладно и хрђаво вријеме налазе заклон и преноћиште, а и храну без наплате, не разбирајући при том ко је могућ, а ко није, и дајући по јеванђелској науци, да лијева рука не зна, кад десна даје. Хранење народа у овој тешкој години тако је било узело опширан размјер, још прије оснивања свију добротворних Друштава за то, да је манастир у тишини трошио све своје приходе, раздајући данас оно што се скупило јуче. И све то се је радило тихо и без сваког разглашевања. Кад год би човјек туда прошао, видио би гомилу народа, у свако доба дана и ноћи. А у празничке и друге богослужбене дане, свагда се је у његове три цркве нагомилавало толико народа, да је тешко било допријети да се пољубе мошти светитељеве. Ради одржавања реда од стране полиције је био послан један часник, но народ је сам најбоље то одржавао, да њему није остајало друго, него се пред иконама усрдно Богу молити, односно помагати монасима у упаљивању и намјештању свијећа, које је народ гомилама слао. Треба рећи, да нигдје нијесмо видјели да се бољи ред од стране богомољаца одржава него у Воронежу, а особито се то опажа при великим празницима, када и све мјесне власти на богослужењу присуствују; полиција нигда ту не долази, па ипак никад још није било каквог ружног случаја или да је поредак нарушен.

И тако, главна црква је била преуређена и освећена 1884 године, а на то су пошли сви новци скупљени од прилога у течају 50 година. Пошље уређења, манастиру није остало ни новчића од скупљених новаца, све је употријебљено на грађење славне и великољепне цркве, а за тим је од године на годину живио и издржава се оним прилозима, што су му поклоници давали. Данас, кад је све благо манастира изгорело, стоји он као сиромах и треба да пружа руку за милостињу, ради подизања светог храма. Заиста, народ ће дати, приложиће ту своје гроше, али се за то хоће година, а међутим, храм треба да се обнови и то што прије, јер је он историјски споменик све Русије, и служи као успомена оног времена, када се је она при Петру Великом препорођавало, Сам он се је усрдно молио Богу на мјесту гдје је био изгорјели храм, молећи да му дарује побједу над „невјерним агарјанима“, када је приправљао флоту у Воронежу; сам он је јако љубио тадашњег епископа воронешког, светитеља Митрофана, примајући од њега непрестадно давајуће му новце за уређење флоте, тако непрестадно, да му није остало ништа за своје живљење и да није имао су чим ни самог цара достојно дочекати, када му је у госте долазио. Скоро прегледана акта мјесног архива показала су, да је светитељ Митрофан често пута писмено молио мјесне богаташе да би му „Бога ради“ послали рибе, ради дочека цара Петра. Када је светитељ умрио, сам Цар Петар носио је са другима његов сандук, плачући на гробу; бацајући по обичају груду земље рекао је громко окружавајућим га: „таквог светитеља и молитвеника није нам више остало“.

Од тада је прошло већ 200 година. Молитвама Божјих угодника, светитеља руских, држава наша се је раширила, обогатила и стоји у правом цвјетајућем стању. Њој најприје треба вратити добровољно и усрдно управо први учињени прилог на славу наше земље, прилог светитеља Митрофана, учињени без сваких докумената у најсигурније руке самога цара!... Понављамо, влада треба сада прва да помогне за обновљење светог воронешког манастира; он служи као историјски споменик почетка сјајнијег доба руске историје.... — Г.

(Умјетници и умјетност.) Истина, да са годинама опада и духовна моћ стварања код човјека, не да се, узевши у опште, порећи, али, при свем том има много знатних људи, који су своја готово највећа дјела створили у дубокој старости. Шта више, у годинама, у којима би човјеку било потребно одморити се од трудна живота, наступе за неке изабранике дани, у којима су они највећу творачку снагу развили. Хајдново умјетничко дјело „Стварање“ постало је у доба, кад је већ преко своје главе претурио 64 године живота. Хендел је компоновао своју силну и велику орато „Месија“ у 67. години, а славни Мајербер довршио је своју посљедњу, велику оперу „Африканкиња“ готово кад је и живот довршио у својој 73. години. Педесет година рачунају се још у године најмоћније мушке снаге и може се навести много ремек дјела великих умјетника, која су постала тек у ово доба човјечија живота. Тургењев је у то доба написао своје готово најбоље романе и најљепше приповјетке. За доказ могло би се навести још много великих имена, као што су Гете, Толстој, Виктор Иго, Ибзен, Феље, Доде, Дима, Јокај, а од научника Спенсер, Вунт, Ранке, Момзен, Тен, Дрепер, Бокл, па Миклошић, Јагић и многи други. Сви су они у својим зрелим годинама развили најдјелатније своју снагу. Па да пођемо даље; сјетимо се свежине и окретности духа, којим је располагао све до своје смрти стари ратник Молтке, који је умро као девстогодишњи старац. Славни енглески пјесник Милтон имао је пуних шездесат година кад је постао његов најљепши спјев, који га је управо и прославио, — „Изгубљени рај.“ Гетеов неуморни дух створио је у 70. години старости својој: „Westöstliche Divan“, а у 82. довршио је своје највеће дјело, дубокоумни други дио „Фауста“. У истим годинама написао је и највећи природњак новога доба, Александер Хумболт, своје по цијелом свијету слављено дјело: „Козмос“.

Михел Анђело, тај најодличнији талијански сликар, вајар па чак и пјесник и грађевинар, творац најзнатнијег архитектонског споменика цијелог свијета, цркве св. Петра у Риму, чије је џиновско кубе он започео, пратио је ово велико предузеће са најпотпунијом духовном ведрином и енергијом све до своје смрти у 90. години живота. Многи научници и испитивачи били су тек у дубокој старости на највишој тачци свога дјелања, а многи од њих једва су онда опазили опадање своје духовне снаге, кад је старост почела слабити тјело, те је ово било приморано да им своје услуге у раду откаже. „Н. Дневник“.

ТЕЛЕГРАМИ БЕЧКОГ „КОР. БИРА“.

ДАРМШТАДТ, 2 марта — Умро је Велики Војвода Луј, а наслиједио га је Ернест-Луј.

ЦАРИГРАД, 2 марта. — Јучер су започели преговори о француско-турском трговачком уговору.

ТОРИН, 2 марта. — Кошут је оболио од катаралног кашља.

БЕЧ, 3 марта. — Упљед одрицања на сва достојанства у Србији, Милан се одрекао и власништва аустро-угарске регименте.

БИОГРАД, 3 марта. — По извјештају одборову законски предлог односно декларације Миланове овако је модифициран: Милан је престао бити чланом српске краљевске куће; губи сва права: регентима припада васпитање Краљево и администрација његовијех добара. Милан не може већ никакву претезију подизати на државу или краљевску кућу, нити може опет постати грађанином Србије. Без одобрења скупштинског забрањено му је да у Србији борави осим случаја тешке болијести синовљеве.

ПАРИЗ, 4 марта. — Пошљедње ноћи пресла је једна бомба пред казармом гарде републике. Атентат је био управљен противу полицајске префектуре.

АТИНА, 4 марта. — Увјерава се да нова влада већ располаже странком од тридесет посланика.

ПАРИЗ, 5 марта. — Упљед јучерашњег атентата нет анархиста је ухапшено. Перквизиција траје.

ВИОДРАД, 6 марта. — Скупштина је прихватила у оној расправи закон односно декларације Миланове. 18 говорника говорило је противу закона антиконституционалног, а 20 за закон само да се забрани Милану повратак у Србију. Регент Белимарковић и Митрополит Михајил болује од инфлуенце.

БУКАРЕСТ, 6 марта. — Камара је примила у оној расправи адресу са 81 противу 17 гласова.

РИМ, 6 марта. — У буџетској расправи камара је примила дневни ред, који изражује повјерење влади, са 261 против 157 гласова.

ОГЛАСИ.

ВЕЛИКА РАСПРОДАЈА!

Њу Јорк и **Лондон** нијесу јевропски континенат поштедјели, те је једна велика фабрика сребрних радња принуђена, да цијело своје стоваришта за једну врло малу надничарску наплату тако рећи дарује.

Ја сам опуномоћен да овај налог извршим.

ДАРИВАМ

свакоме, био **богат** или **сиромах**, слиједеће ствари, за цијену од само 18 франака и то:

6 комада најфинијих трнезних ножева од правог инглешког челика.
6 комада патентираних американских сребрних виљушака из једног комада.
6 комада патентираних сребрних ожица,
12 комада патентираних сребрних ожица кафених,
комад патентиране сребрне ожице за супу,
1 комад патентиране сребрне ожице за млијеко.
6 комада инглешких таца,
2 комада чирака (свијетњака),
1 комад цједила за чај,
1 комад џукарни посипач.
42 комада.

Сви горе наведени 42 комада вриједили су прије преко 40 фиорина, а сад се добијају за најниже прорачунату цијену од 18 франака. Американско патентирано сребро скроз и скроз је бијели метал, који сребрну боју задржава кроз читавих 25 година, за које гарантирамо.

Најбоље освједочава, да при овоме еспапу не постоји **никакво варање**, јер се овијем јавно обвезујем, да ћу свакоме ствари поручене, коме се не би допадале, опет натраг примити и припадајућу му новчану суму повратити.

Поред овога, нека нико не пропусти садашњу прилику, да ову дивотну гарнитуру набави.

Поруџбину шаљем само за готов новац

Особито препоручујем чистећи прашак за ово посуђе, којег се једна кутија, са напутком, добија за 23 новчића.

P. PERLBERG'S AGENTUR
der verein. amerik. Patent-Silberwaaren-Fabrik.
Wien, II, Rembrandstrasse 33.

Извод из добивених писама:

Са Вашом пошиљком од 42 комада за 18 франака потпуно смо задовољни и молимо за другу поруџбину.

ERNST RITTER v. FUMÉE, из *Трста*
и
(5—6) GRAF FIDEL KÖNIGSEGG, из *Мађарске*.

ДОБРА ЗАСЛУГА!

Ко црногорске жигане поштанске биљеге скупља плаћам му ја за сваку 100 3 фор. а и више ако су измијешане. Купујем их одмах за готове новце, — ако их и највишој количини има. Сигурност је моја фирма, која је добро позната и која постоји од 1867 године.

Budapest **Felix Weis.**
Révay-utcza 2. Briefmarken Handlung.
(4—10)

Препоручујем све врсте **музикалних инструмената**, њихове дјелове и сва коврсне жице. Сви се инструменти угађају на нормални глас. Поправке се најтачније извршују. Купујем сува овчија цријева за прављење жица у фабрикама потпомогнутим од аустријске државе. Траже се путници и агенти за веће вароши уз провизију.

Schönbach kod Egera
(Böhmen.)
Vincenza Müllera
субвенционирана фабрика жица и музикалних инструмената.
(2—2)

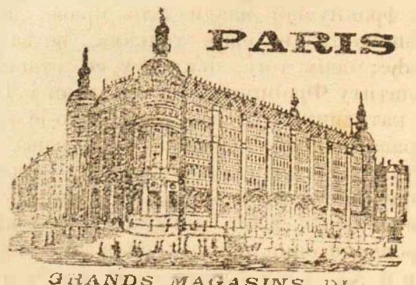

GRANDS MAGASINS DU

Printemps

NOUVEAUTÉS

Envoi gratis et franco

du catalogue général illustré, renfermant toutes les modes nouvelles pour la **SAISON d'ÉTÉ**, sur demande affranchie adressée à

MM. JULES JALUZOT & Cie
PARIS

Sont également envoyés franco, les échantillons de tous les tissus composant nos immenses assortiments, mais bien spécifier les genres et prix.

Tous les renseignements nécessaires à la bonne exécution des commandes, ainsi que les conditions d'expédition, sont indiqués dans le Catalogue.

Envoi *franco de port* jusqu'à destination de toute commande de 20 francs payée par avance, pouvant être expédiée en un colis postal.

Уредник **Др. Л. Томановић.** Издавалац: **Држ. Штампарија.** У књ. црног. државној штампарији.